

ANUL XXXII
42
(1432)
Simbătă
21 octombrie
1989
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

CINSTIREA PATRIEI

democrația noului societăți își are în mod firesc o largă răstărire în democrația culturii. Principii generale de natură politică și socială, idei și concepții care țin de ideologia revoluționară a partidului, forma conducătoare a poporului pe drumul construcției socialiste și comuniste, se îngemănează pe fondul tradiției culturale, al istoriei, și cunosc particularitatea acestui specific, creator, prin care se explică de fapt însăși esența angajării, a atașamentului deschis și plener al tuturor celor ce-si slujesc cu dăruire și vocație țara, cu acel nobil însemn al creșterii limbii românești și al cinstirii patriei.

Programul-Directivă și Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului, evenimentul însuși pe care îl reprezintă apropiatul forum pe plasează într-o nouă etapă a dezvoltării noastre, în toate planurile vieții materiale și spirituale. O experiență uriașă în materie de construcție socialistă, de afirmare a valorilor acesteia, prefațază în termeni concreți și cu obiective certe întreaga noastră muncă și viață de la confluința celor două milenii. Sub semnele acestei experiențe și în legătură directă cu dinamica însăși a fauririi noului societăți se află și cultura, literatura și arta, creația în general. Formarea omului nou, a conștiinței înaintate a avut și are în cultură un vast orizont de sprijin. În același timp, cultura însăși a dobândit noi argumente și noi temeuri de referință, ea fiind într-un permanent și laborios proces de creștere și afirmare. Cerințele în această privință sînt întotdeauna înalte și evidente, ele consacrașă așezat și înnoitor care întinde întotdeauna mai departe și nu cunoaște împacarea de sine, autumulțumirea, suficiența rutină, inerția. Consecvență idealurilor care anima întreaga societate, acest spirit își demonstrează tăria tocmai prin ceea ce conferă, ca viziune și argument, realității pe care se sprijină. Noi avem izvoare nesecate care, dacă bei din ele, te întințesc, îți dau noi puteri de viață, îți stimulează forțele creatoare. Sorbiți apa limpede, răcoritoare și vesnie vie a izvoarelor patriei noastre socialiste! Ne îndemnăm tovarășul Nicolae Ceaușescu. Călăuzindu-se de o teorie revoluționară, literatura și arta epocii noastre socialiste trebuie să aibă și ele un caracter profund realist și dinamic. Aceasta înseamnă că artiștii trebuie să abordeze și să infuzeze realitatea în operele lor prin prisma principiului dialectic al mișcării și transformării neîntrerupte a societății și omului.

Un sens înalt, major, exprimă aceste îndemnuri; ele călăuzesc cu noblete literatura și arta, spiritul creator. În ele se află și cea explicită nevoie de frumos și dăruire, se află dimensiunea întreagă — morală, politică și socială — a actului profund cetățenesc prin care creșterea limbii românești și cinstirea patriei sînt virtuți ce-si caută mereu și mereu o tot mai aleasă împlinire.

Lucaefărul

„Construcții” — grafică de Emilia Dumitrescu

PERLA DUNĂRII

Plutind de secole în dreptul ploșilor de pe insulă, Brăila seamănă, cel puțin pentru noi, cei care nu simțim de-acolo, cu o corabie care nu se mai îndură să părăsească portul.

Oraș ridicat în malul stîng al Dunării — cînd aceasta se varsă în mare — Brăila are numele unei femei frumoase, iubită de toți cei care au văzut-o și nu cunosc o dezvelită de lumina dimineții, în aburul fierbinte al apei, vara, în ceață aurie, toamna. Este o nouă poveste a acestui oraș despre care Fănuș Neagu a scris cartea sa recentă „Povești din drumul Brăilei”.

Este visul Dunării de-a-și arăta valurile (albastro) în cerul rece și senin al lui Octombrie.

Julian Neacșu

impresionat și nu o dată, a fost această armonie a construcției Brăilei, această, dacă vreți, chirurgie estetică a sa, care, fără să se plardă din obișnuita ei frumusețe, îi creează una nouă, o infuzare modernă care cuprinde și trăsăturile sale tradiționale. Este o nouă viziune a Chiarei Chiraleina lui Panait Istrati, o nouă tinerețe a unei femei frumoase și aprige, pe care ar fi putut-o chema și Brăila. Este o nouă poveste a acestui oraș despre care Fănuș Neagu a scris cartea sa recentă „Povești din drumul Brăilei”.

Este visul Dunării de-a-și arăta valurile (albastro) în cerul rece și senin al lui Octombrie.

Este visul Dunării de-a-și arăta valurile (albastro) în cerul rece și senin al lui Octombrie.

Ca un corolar, pe celebra stradă cu salcîmi (dar unde sînt salcîmi de altădată?, eu, dacă aș putea, i-aș sădi din nou aici), imediat în vecinătatea clădirii teatrului — o bijuterie arhitectonică și pe dinafară și pe dinăuntru, nu de multă vreme restaurată de un grup de artiști plastici — a primit noi haine casa vecină, iar în prelungirea ei se ridică în aceste zile, în locul unei ruine, o clădire concepută în așa fel încît să fie în perfect acord cu vechiul decor. Ceea ce m-a

INSEMĂNĂRI DE SCRITOR

Flori de mină

a tunci cînd, drumet fiind prin inimile oamenilor și ai posibilitatea ca reporter să întințesc o inițiativă deosebită în sinul unui colectiv de oameni ai muncii, simți că te inundă o bucurie fără de seamă.

Am rănit pentru cititorii noștri cîteva dintre aceste fete minunate care în paralel cu munca lor de zi cu zi în colectivele minei găsesc acele resurse de efort întru frumusețea artei dansului în numeroasele ore de repetiție. Ele se numesc: Daniela Miclea, Ildiko Miklos, Iudith Pogocanu, Sorina Gavrilă. Foarte importantă mi s-a părut dăruirea și priceperea, măiestria instructorului lor Stefan Mezel.

Valeriu Bărgău

Continuare în pag. a 4-a

PROGRAMUL-DIRECTIVĂ ȘI TEZELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL P.C.R. — REPERE ALE CONSTRUCȚIEI DE CONȘTIINȚĂ

Adevărata sursă de inspirație

Umărind cu consecvență directivă prezentate încă la cel de al IX-lea Congres al P.C.R., din 1965, preluate mai apoi și în alte documente ale partidului, actualele Teze pentru Congresul al XIV-lea indică și precizează cu clarvăzătoare principialitate sursele de creație de care să se adape toți creatorii în domeniul artistic în care activează (teatru, cinematografie, muzică, arte plastice, literatură). Este vorba — în esență — de izvorul primordial: adevărata sursă de inspirație — se afirmă — trebuie să o reprezinte poporul român, realizările noastre socialiste, idee care în prima ei parte a fost afirmată încă de la înnoștrirea literaturii noastre moderne, în programul Daciei literare, din 1840, și urmărită de-a lungul timpului de toți marii creatori ai literaturii și artei naționale.

„Poporul român”, ca sursă de inspirație, înțelegem aici istoria glorioasă a acestuia, pu-

neres în lumină a rădăcinilor, a miturilor fundamentale, sondarea în profunzime a izvoanelor, cit și preocuparea pentru folclorul pură reînnoitor — cum l-a numit Mihail Eminescu —, dar și cultivarea valorilor materiale și spirituale create de-a lungul secolelor de către poporul de pe aceste meleaguri. Adăpîndu-se la aceste surse perene, literatura română — de la origini și pînă în prezent — cum spune G. Călinescu — s-a diferențiat în contextul literaturii universale, prin revelația fondului național-mioritic, printr-un anume gen propriu, reprezentat de ceea ce același G. Călinescu numea „spiritul român”, izvoit dintr-o tradiție culturală neîntreruptă, datînd de la creațiile orale, continuat mai apoi prin scrierile ostentorilor eclesiastici și ale conaștrilor.

Simion Bărbulescu

Continuare în pag. a 2-a

Legătura indisolubilă cu istoria

O istoria literaturii române văzută prin evenimentele sau ordonată pe anume idei fundamentale ce-au animat-o dintr-o vreme ar pune în evidență „activismul” literaturii noastre, implicarea adîncă a acesteia în conștientul, fermentul militantismului responsabil, „patriotic”, ca stare normală și continuă în căuta de rezonanță la tradiția culturală românească. E, altfel zis, acea indisolubilă legătura cu istoria, vizibilă, în toate etapele dezvoltării literaturii noastre și care a asigurată, dintru început, o distanță și o atitudine fertilă față de ideile grațiozităților estetice. Marea literatură a crescut, totdeauna și pretutindeni, din realitatea epocii, din aspirațiile, idealurile, năzuințele contemporaneității, fiind deopotrivă atitudine social-istorică prospectivă și mesaj mobilizator, legat cultural și de conștiință, specificitate în cadre elastice și înnoire revelatoare, diferențiere și spirit anticipativ. În alți termeni, este vorba de acele linii de înaintare organică, ușor recunoșcibile în straturile de profunzime și care au făcut posibilă concepția de bază a domeniului exprimată atît de limpede de N. Iorga sau G. Călinescu.

Consonantă cu aspirațiile și idealurile poporului, cu diferența specifică a modului spiritual, cu militantismul tradiției noastre culturale, literatura tinde a deveni, în ipostaze esențiale ale evoluției sale istorice, o construcție de conștiință și ideal național. De la introducerea scrierilor în limbajul literar și de la dobîndirea conștiinței de sine a scrierilor românești, istoria literaturii noastre poate fi urmărită în paralel, ba chiar într-o interfață și completitudine reciprocă, cu evenimentele social-istorice ale vremii. În marea sferă a „patrioticului”, dimensiunea politică presupune distincția unei conștiințe organizate și a unei ideologii programatice în acțiune. Cînd zicim, bunăoară, „poezia politică”, zicem, implicit, „poezie patriotică”, patriotic fiind o categorie mai generală, însumată și, desigur, „istoricizată”. Dimensiunea politică a unei opere literare răspunde unui context social-istoric imediat determinat. Iar timpulul nu-i rămîne decît să decanteze meta-

Z. Cărlugea

Continuare în pag. 2-a

Partid

Ți-ăș proiecta pe zare de-ar fi mai largă

statuia ta scaldată-n profunde armonii
ce vine din obșirii, căci, tu, partid, ești

de purpură solară a-nregii României
și floarea ta, pe țîi-i înaltă, nu rămîne
doar floare, ci devine înmiresmatul rod
cel așteptat de veacuri, al patriei române
crescut din cutezanța întregului norod!

Acolo, unde-un fulger, din nopți pecetea-și smulge

și mai înalt e cerul ca soarele-n zenit
tu, ești, partid, acolo, reîntrupat, în fulger
prin tine, visul țării, înalt, s-a împlinit
Și-n creuzet, cristaluri superbe, cum există
și adevărul vieții în friza unui verb
în glasul ce ne cheamă spre culmea

mai plin de cutezanță e-n demnul tău

comunista
superb!

Ni-i inima, prin tine, de-un dor sublim

ni-l cugetul prin tine și el aprins de dor
și lacrima, prin tine din țîja ei desprinsă
s-a ridicat în spațiu și-a devenit condor
și-orcînd de grea-i furtuna prin nori de plumb

cum nu mai este altul, un drum prin vreme
pe care-l luminează o inimă bătoie
cu țorța ei aprinsă, partid, la tine-n piept...

Îți ascultăm chemarea din care-un stol
de culveri
cuvintele ne-ndeamnă să-naintăm spre țel
că-n noi, în fiecare, ai delegat tîmțurii
cu toga ta pe umeri de griu și de oțel
Noi toți, unghi în juru-ți, îți ascultăm

chemarea
și să cuprînd iubirea întregii României
ți-ăș proiecta pe zare de-ar fi mai largă zarea
statuia ta scaldată-n profunde armonii

Acestor adevăruri, partid viteaz, ești floarea
un cititor de lumină și altfel nu poți fi!

Ion Potopin

OPȚIUNILE CULTURII

Cultura și viața umană! Două noțiuni care se caută una pe alta, se cheamă, se întregesc reciproc. Viața în prezența culturii devine mai densă, mai conștientă de sine, de rosturile ei în societate și în univers, mai liberă de prejudecăți, de ignoranță, de forme de opresiune. Cultura, la rîndul ei, preia de la viața experiența, o acumulează istoric de la o generație la alta, o potențează și o materializează în forme de civilizație, de știință și artă, într-un cuvînt, de cultură.

Cultura e ambianță, e relație de la om la om, e cunoaștere în raport cu tot ce a produs mai de presă omenească înaintea ta. Dar cum opera culturală a omului e vastă, am putea zice, fără margini, în raport cu posibilitățile de asimilare individuale, cunoașterea ei se realizează nu numai treptat, în raport cu vîrștele omului și cu sintezele colective deja existente, ci și prin opțiuni profesionale, prin situație în raport cu un anumit orizont de cultură.

vitalea cotidiană a oamenilor, — totul solicită participarea culturii. Cultura este singele căld care alimentează conștiința socialistă, — individuală și colectivă — o oxigenează, îi dă posibilitatea să ardă cu o flacără densă, să fie ea însăși demnă de sine, să fie revoluționară în adevăratul înțeles al cuvîntului.

De ce cultură, în adevăratul înțeles al cuvîntului, înseamnă exigență față de tine însuși, seriozitate, adîncime profesională și umană. Iată de ce problema pregătirii cultural-profesionale devine astăzi la noi o problemă de importanță civică deosebită. De răspunde individual și colectiv imperioase. De exigențe majore, care nu trebuie să ocultească pe nimeni.

Nevoile noastre de cultură — reală, profundă, multilaterală, individuală și colectivă, se află astăzi într-o continuă ascensiune. Drumul e greu, mînos. Dar piscurile către care urcăm și vom urca tot mai mult în viitor ne vor răscumpăra, prin frumusețea lor, eforturile.

Să nu ezitam, să nu preocupăm nimc, să ne căutăm cu ardore calea spre înălțimi. Aceste însemnări — care s-ar fi vrut mai mult un poem despre cultură — ne-au fost preluată de lectura Tărilor pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, care va avea loc în curînd.

„Partidul pune un accent deosebit — se subliniază în cuprinsul acestor Teze — pe creșterea rolului științei și culturii în societate. Lărgirea orizontului de cunoștințe cultural-științifice — condiție importantă a libertății și demnității omului — trebuie să se afle permanent în centrul activității partidului nostru”.

În viața de cultură a acestor cuvinte își găsește locul evenimentul și năzuințele noastre de viitor în domeniul culturii.

Dumitru Bălăeț

Litanie de logodnă

În părul tău se-adună
Mirosul de gutăie, de nucă și alună.

Și știu un loc
Unde-a crescut, pe semne bustiuc.

Brațele albe cînd le dai pe spate
Se desvelesc de fîdeș din umere
la coate.

Cînd mi te dar cuprînsă-neet pe prund
Se zbate-n palmă șoldul tău rotund.

Miroase-a frunze de mușcată
La subsuoara ta uscată.

Și uncori spînzarea îți miroase
Amestecat; perumb și chiparoase.

Și ceafa-are cite un
Gust de smîrnă și tutun.

În acest număr: ● LITERATURĂ ȘI SPIRIT REVOLUȚIONAR ● „Zile de sărbătoare în haine de lucru” reportaj de Alex. Rudeanu ● „Toamna de-acasă”, reportaj de Cleopatra Lorinț ● Poeme de ● Gheorghe Pituț ● George Țârnea ● Miron Țic ● Arhiva „Lucaefărul” ● Dialog Virgil Teodorescu — Ion Biberi

Literatură și spirit revoluționar

La ora marilor bilanțuri

La ora marilor bilanțuri ale națiunii noastre socialiste, literatura, arta în general, alături de alte domenii ale creației culturale și spirituale, se comportă atât ca un indicator, revelator prin puterea de cuprindere a tuturor problemelor (social-politice, economice, filosofice, teice etc.) data fiind puterea sa specifică de a focaliza în problematica omului, dar și ca un raportor responsabil al realizărilor și sarcinilor care stau în fața întregii comunități naționale. Trăim o epocă profund frământată și influențată de revoluția tehnico-stilistică, de accelerarea schimbărilor de valori, de dezvoltarea impetuoasă a domeniilor cunoașterii, de interferența spectaculoasă între om și natură, de transformarea a însuși omului. În acest mediu atât de dinamic evoluează omul concret, cu specificul său biologic etern, cu habitudinile sale dintotdeauna, cu tradițiile, reprezentările, imaginile, apamele și întrebările sale, cu înfățișările sale. Și, pe măsură ce aria problematică se extinde, cea a omului se restrânge, se concentrează, caracteristică impulsului nostru fiind, în primul rând, antropocentrismul. Este de acum un timp acceptată ideea că praxiul uman, în întregime sa, se răsfrânge în comportamentul estetic. Studiind cimpurile de experiență ale artei, vom constata că aceasta și-a lărgit aria de investigație, cercuind noi zone ale creației culturale și spirituale, cum ar fi: puterea de dezvoltare a expresivității și a varietății stilistice, arta, prin ideologia sa specifică, impune efecte de natură etică, politică, filosofică etc.

Considerând „problematica omului”, din punctul de vedere al ideologiei politice ca pe o chintesență a relațiilor sociale, de producție și de clasă, arta tinde (și a reușit) să depășească nivelul adaptabilității umane la noile condiții, prin faptul că a impus modificări ale condițiilor existențiale noului „obiect” uman, la constituirea cărui, deopotrivă își aduce una din cele mai importante contribuții.

Au apărut, astfel, noi raporturi între artă și ideologie, s-a amplificat și modificat, însuși statutul social al artei, prin libertatea artistului de a crea în condițiile de legi specifice artii (relativa sa autonomie) un ansamblu de imagini ideale, estetice realizate, posedând o coerență și o existență proprie. S-a amplificat, de asemenea, forța eliberatoare de care arta o împinge receptorului contemporan, dăruindu-i complexitatea și complexitatea psihologică, ideologică, transformând mediul înconjurător etc. „Inventând noi vizii, cu ajutorul unor tehnici specifice, constituie prin îndelung și laborioase eforturi, arta reușite să pună la îndemna cititorilor imagini, modele, scenarii etc. cu ajutorul cărora, prin efectul și nemijlocită trăire, aceștia să poată înțelege realitatea în dinamica ei, dar, mai seamă, să se regăsească, de fiecare dată, pe sine, în integritatea și unicitatea eternului omeneș.”

„Cunoșterea tainelor naturii, ale universului și a înțelegerii marilor procese care au loc în lumea înconjurătoare, a aprofundării legilor dezvoltării societății”, a înțelegerea superioară a sensului destinului omului și marile decizii deosebite ale umanității noastre socialiste, așa cum, de-a aprecia general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în literatura contemporană contribuie cu deplină responsabilitate.

Raportul dintre literatură și cultură națională, pe fondul psihosocial al acestuia din urmă, este într-o continuă schimbare novatoare, constituind, de asemenea, un important izvoare de edificare și consolidare a națiunii noastre socialiste.

Valorificând prețiosul tezaur de creație al trecutului nostru istoric și consolidându-l cu noi valori, literatura contemporană a adăugat națiunii noastre socialiste dimensiunea profundă a contemporaneității noastre. Dat fiind că națiunea, ca factor obiectiv al dezvoltării istorice și sociale și naționale, se exprimă și se caracterizează prin cultură și că literatura, componentă esențială a culturii, este un factor subiectiv, înțelegem statutul națiunii noastre nu numai în mod obiectiv, dar și în cel subiectiv activ, determinat, creator și dezvoltător istoric. Așa putem explica și puterea literaturii de a modela și îmbogăți universul psihosocial al națiunii, de a exercita influența activă asupra omului și a colectivității, și nu numai de a fi influențată și modificată de realitatea socială.

Desigur, mijlocul prin care literatura contemporană și-a atins aceste înalte dezeriderate sunt multiple, ele fiind de forță de gândire, subiectivitatea și talentul creatorilor, factori pe care critica literară i-a analizat cu obiectivitate științifică și cu parțială sufletească. Alături de factorii tradiționali care au constituit tradiția literaturii române (factori cum sunt — mediul cosmic-geografic, temperamental, experiența de viață, lumea interioară etc.) sesizăm și alții, de proveniență strict contemporană, ca și remediale a celor tradiționali. Astfel: constatăm prezența și acțiunea nemijlocită a unui limbaj nou, structurat după noi norme estetice (deopotrivă în poezie și în proză), explorarea tot mai evidentă a zonelor sufletești profunde, apariția unor noi concepții și a unor noi aspecte ale cadrului informațional, modificarea și aprofundarea și a sensului și a apăsării literare, multilateralitatea, sensibilitatea, gust etc. De o importanță crucială este noul mod de a înțelege prezentul și viitorul (omului, al societății, al națiunii) dat fiind faptul că s-a realizat înșiși bazele de înțelegere ale istoriei. Prin noile cercetări științifice, astăzi înțelegem altele multe momente ale trecutului, și, totodată, direcțiile necesare în care trebuia să evolueze societatea românească. Literatura, în dese situații, a refăcut aceste momente, în întregime lor, gândind în trecut noi baze în care ar fi trebuit să se situeze perspectivele viitorului, precum și alte studii în care ar fi trebuit să se situeze societatea românească, de-a lungul istoriei sale. În trecut fie spus, aceste necesități au dus la modificarea morfologică a genurilor literare, fiind un fapt unanim acceptat astăzi că, de exemplu romanul istoric este azi, în primul rând, roman politic. De altfel, politizarea literaturii, în sensul de evidențiere în prim-plan a conjuncturilor politice în care a evoluat societatea românească, este poate mutația cea mai evidentă din cadrul literaturii ultimelor două decenii. Considerăm, ca și în alte împrejurări în care am analizat fenomenul, ca vîrf al acestei noi creații literare, decalajul lui Paul Anghel, Zăpezile de acum un veac. Faptul de a fi găsit formule estetice pentru refacerea unui alt de important segment al istoriei, în care s-a consolidat națiunea română, dar mai ales, de a fi intuit limite de forță în direcția cărora s-a derulat această națiune spre epoca noastră, precum și meditația adâncă a destinului omului acestor meleaguri, fac din cartea lui Paul Anghel o epopee națională, cum nimeni nu pînă de față a o calificat astfel, în comparație cu alte creații din literatura română și universală, căreia, de altfel, nici nu i-a găsim similitudinii. Totul este să o înțelegem în contextul condițiilor noastre contemporane.

Un mare scriitor al literaturii contemporane, Ion Lăncrănjan, s-a impus prin re-evaluarea a înșiși condiții umane a omului universal, din perspectiva țărânilor române contemporane, ajuns la cea mai importantă răscruce a istoriei;

Constant Călinescu

Continuare în pag. a 6-a

Noi avem izvoare nesecate care, dacă bei din ele, te întineresc, îți dau noi puteri de viață, îți stimulează forța creatoare. Sorbiți apa limpede, răcoritoare și veșnic vie a izvoarelor patriei noastre socialiste!

Călzindu-ne de o teorie revoluționară, literatura și arta epocii noastre socialiste trebuie să aibă și ele un caracter profund realist și dinamizator. Aceasta înseamnă că artiștii trebuie să abordeze și să înfățișeze realitatea în operele lor prin prisma principiului dialectic al mișcării și transformării neinterupte a societății și omului.

NICOLAE CEAUȘESCU

Centrul de creație și cultură „Cintora României” pentru tineret din Drobeta Turnu Severin

Claritatea mesajului militant

Acum șeva decenii, adolescentul Labis ne atrăgea atenția cu o declarație: „Limba noastră înaltă și vâpătoasă” dind forță sensibilizatoare poeziei sale în acei primii ani ai revoluției. Astăzi, poezia cetățenească, angajată responsabil în actualitatea complexă a națiunii, cultivă cu aceeași consecvență sentimentul patriotic, generozitatea mesajului, chemarea la înfrățire umană în versuri de o modernă expresivitate. Tematica politică, tematica cetății, a patriei, e profund actuală, lirică angajată, fie ca meditație, imită sau mobilizatoare conștientă a omului cu istoria, dovadă că poetul aparține unei epoci, unei colectivități, unei mentalități și nu se poate abstracta din aceste contexte decit cu riscul autoanulării. Tăra nu e un motiv decorativ, ci expresia unui adevăr moral, ontologic. Poezia noastră postbelică, de la Mihai Beniuc, Eugen Ionescu, Virgil Teodorescu, Mihai Dragomir și pînă la ultima generație lirică opune retoricilor de suprafață expresia esențelor, ea probează noi limbaje ale convingerii morale, prelînd valoroase simboluri ale trecutului, înțelegând că eroii civilizatorii ai culturii sînt exponenții elanului vizionar proiectat în creații durabile. Și cînd spunem durabil ne gândim nu la perfecțiune, ci la autenticitate, la evitarea conformismului facil, a apăsării înșelătoare, George Călinescu spunea: „sînt făcîndu-se adevărate căre fac uneri și fum și dau emoția unui fenomen natural, dar există și făcîndu-se curate, ca acelea produse pe scenă cu panglii de hirtie roșie mistate de un ventilator”. În continuare, criticul afirmă: „Eu unul prefer de servitorul patriot, înfăcăr de construcția socialistă, chiar făpînd unele greșeli (amendabile în traiectoria operei lui) imperabilului plai”.

Generația Labis a pătruns în literatură cu zestra unei energii lirice și cu sentimentul înăgurării unei noi viziuni poetice. Pentru Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, Ion Gheorghiu, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru poezia angajată, militantă este expresia unei aez-ideologie ardent, eliberat de orice și convenșii estetice, versul stănescian cucerește prin idealitatea adresării directe: „Tăra tîmbe, țară tîmbe, țară, materie, țară idee! Noi sîntem țara noastră-măsurătoare! Noi sîntem țara pur înconștientă și pură! Noi sîntem adolescenții! Noi sîntem geocle arcuite.”

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 6-a

Promovarea lucidă a valorilor

Critica și istoria literară sînt totdeauna contextualizate psihosocio-cultural. Este o stare de fapt care nu angajează numai stralul metodologic și cimpul valoric în investigație, ci și supozitiile implicite ale atitudinal; ipotezele pre-reflexive ale receptării care structurează codurile de lectură și înșiși expresiunea finală a judecăților de valoare. Acest argument năruie orice iluzie estetistă. Supunerea demersului critic la exigențele lucrului operii nu se face într-o stare de inoștență interpretativă și vid cultural, ci este exercițiul unui tip de angajare intelectuală care acționează predispoziții și linii de sens trătite dinuz cu rezonanță nebănuite în orizontul ideologic al valorilor. În consecință, problema nu e de a analiza, ocii sau ascunde asemenea determinante contextuale, ci de a le mîni precut, lucid, anticipînd efectele, astfel încît, din capul locului, să fie asumate în chiar conținutul judecății de valoare. Explicitează artiștii căutările de sens nu presupune în nici un fel neutralitatea afectivă, ci, dimpotrivă, operează decupaje din unghiul unui trăt cultural activ în și prin chiar încrengătura schemelor conceptuale și metodologice admise. Tocmai acest prealabil al sensibilității axiologice predispuie la valorizări discursive care, dincolo de ceea ce este efectiv spus, lasă o zonă de indeterminare semantică cu reverberații greu de controlat în sfera ideologică literară. Aici se află, cred, teameiul situații unor autori foarte diferiți în aceeași familie spirituală, precum și cauzele nevidente — și, de obicei, neexplicite — ale disputerilor lipsite de solul.

Praxiul critic afirmat în noul ciclu al culturii române contemporane aspiră la un spor de luciditate, fiind, de aceea, în egală măsură preocupat de performanță în interpretarea valorilor estetice, dar și de clarificarea propriului său statui. O întregă bibliotecă — cu traduceri, eseuri, disertații tematice, disocieri meta-teoretice — este menită să problematizeze premisele, tipurile de discurs și finalitățile feluritelor strategii — moștenite sau de ultimă oră. Sinteze de tipul celor dedicate criticii sociologice (Traian Harseni, Vasile Marian, Paul Cornea s.a.), semioticii și structuralismului (Marin Min-

in jurul ochiului, cu privirea aștință / în viitor”. Aceeasi tensiune a comunicării morale, a gestului etic o întinim și în lirica lui Ion Gheorghiu: „Vorbase despre lucruri pe care le cunosc, / sude de zile le port în inima cuvintelor / nu cred decit în ceea ce măcar o dată e plătut cu viața”. Entuziasmul se instituie ca energie lirică fundamentală exprimînd năzuința umană, ca în aceste sugestive imagini ale lui Cezar Baltag: „Sudoarea de pe umeri / cînd o atinge vîntul / împrindîndu-ți vîrștu cu-amiezile de vară / tu, să-ți continui calea neistovit în sensul / în care sorii roșii sînt de fascinări”. Poeții de azi cîntă ființa Patriei fără sentimentul epigonismului clasic. Lirica actuală își află originalitatea într-un nou spațiu stilistico-tematic, ridicîndu-se la altitudinea viziunii. Tulburătoare este, în numeroase cazuri, sinceritatea rostirii, dialogul viu, agitar-tic. Poemul „Manifest” al lui Nicolae Dragos este un apel generos, mobilizator adresat eroilor: „Frații mei, apropiați și îndepărtați mei / Vă atrag atenția, vă implor / Luați-vă viața în propriile mîini / Conștinții slozorii din patria e locul firesc al sufletului, dovada statorniciei noastre pe aceste meleaguri: „Si nu vedeti că totul seamănă cu o casă / că totul are rîndulul anume / între pereti de mîntii aparăți de lărbă / și poartă de ape să umbli în lume”.

Prelînd stăruia „luptei cu inerșia”, poezia noastră tinăra cultivă simbolul năzuinței, mesajul militant al dragostei de țară, ea invocă istoria și eferescența prezentului în formule expresive originale, versurile tinerilor poeți demonștrează — prin forța de sugestie a metaforei și prin forța de instrumentar modern în poeziei sale, mesajul uman și implicit, o axiomă a creației lirice: „Cît vom lucra grădina istoriei pe lume / și cumăna lumini cîi o vom țina dreaptă / vom căuta un cîntec aducător de faptă / și vom cînta pînă în / care ne dau un nume”, afirmă Paul Balșbur într-un poem din poeziei sale. Poeții tineri de azi — asimilînd lecția marilor clasici — caută să imorine lirismului „peceata sufletului românesc”, sentimentul adînc al raportării la spațiul geografic și spiritual autohton,

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 6-a

Vocația ideilor innoitoare

Înflorirea culturii, a teatrului românesc de după Congresul al IX-lea al P.C.R., eveniment despre care tovarășul Nicolae Ceaușescu declara atunci că „va rămîne înscris cu litere de aur în istoria României”, își găsește expresia în constituirea cadrului favorabil împlinirii a creației. Ea se exprimă în primul rînd prin dezvoltarea generală a patriei — economică, social-politică, materială, științifică și culturală. În toată perioada care a urmat — 24 de ani pe care istoria contemporană i-a fixat în memoria sa drept Epoca Ceaușescu — au fost create opere literare și artistice care surprînd cu măiestrie și uragiste chipul nou al constructorilor României socialiste.

În acest context, dramaturgia noastră a cunoscut, alături de celelalte domenii ale literaturii, o dezvoltare fără precedent. Ea și-a afirmat, în primul rînd, vocația revoluționară, dovedită încă din primii ani ai existenței sale. Căci înșiși generația care a inaugurat teatrul cînt în limba română nu era una veche, care să fi deschis ochii „într-un leșăun moșie de obiceiuri orientale”, ci una care „răsărise în larma ideilor noi”, o generație ai cărei exponenți deveniseră (uneori fără să bănuiască) „purători de pubere revoluționară”.

Dramaturgia noastră a beneficiat de la bun început de istoricele holăriri ale Congresului al IX-lea — și a sume: de modernizarea perspectivei filosofice românești asupra fenomenelor istoriei sociale, de îndepărtarea realismului socialist ca tipar și a ideii cu privire la tipic în artă — expresie a mediei statistice, a neînțelegerii față de diversitatea de stiluri și a obsesiei de realizări de manieră, a izolării de dezvoltarea culturii universale (autarhia spirituală) etc. Aceste teze aveau un puternic caracter inhibitoriu care ignorau profund particularitățile dramaturgiei, înșiși artei. Odată înlăturate, dramaturgia noastră și-a deschis larg tutele sale realizări de valoare ce au relevat idei și aspirații noi, revoluționare, care innoblează ființa umană, ogîndind dialectic, în operele care au apărut, de pe pozițiile materialismului științific, viața socială „cu lumina și puterea dramatică”. Pentru că, cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, precum și calitățile și defectele indivizilor.

Așezați deliberat pe pozițiile noului, dramaturgii au abolit imaginea trandafirie, izvoata dintr-o concepție facilă asupra vieții. Înlocuind-o cu ferm în luptă nu tot ceea ce dăuna socialismului, atît pe planul vieții materiale, cît și al ideologiei, al spiritului, cu tot ceea ce era ostil socialismului, de pe pozițiile unei ferme angajări.

Astfel, începînd cu 1965 și pînă astăzi, au apărut în tînt în planul dramei istorice, se pare prima care s-a reinnoit, — opere de referință. Amintim, privind „din avion” peisajul divers al dramaturgiei, „Petru Rareș” de Horia Lovinescu, „Opinia publică” de Aurel Baranga, „Un flutur pe lampă” de Paul Evreanu, „Camera de ală-tute și Clititorul de contor”, „Nu sînt Turnul Eiffel” și „Interviu” de Ecaterina Oproiu, „Iertarea” și „Chitima” de Ion Băiesu, piesele lui Teodor Mazilu între care „Acești nebuni fătarnici”, „Tandere și abjecție” și „Mobiă și deșert”, „Putea și Adevărul” de Titus Popovici sau „Mormîntul călărețului avar”, „Acești ingeri tristi” și „Pitcul din grădina de vară” de D.R. Popescu, piesele istorice ale lui Marin Sorescu, în primul rînd „Răceala” dar și „A treia țepă”, „Prințul și deșertul”, „Capul de Al. Voltea”, „Zodia Taurului” și „Viteazul” de Dan Tărbăla, „Săptămîna patimilor”, „Regele descult” și „Viteazul” de Paul Anghel, piesele lui M.R. Iacoban, Romulus Guga, Th. Mănescu (ciclu „Politica”), Tudor Popescu, etc.

Dramaturgia dădea, după anul Congresului al IX-lea, un sever examen în primul rînd în ceea ce privește realizarea eroului socialist, nedesă-virșibil, caracterizat prin cultul forței de a lupta cu defectele umane, de a le depăși, bazîndu-se pe exigență bărbătească, pe militanșimul revoluționar caracteristic generației actuale, simțîndu-se nu o ființă singulară, ci parte organică, solidară și responsabilă a umanității socialiste. Și ce a fost fertil în aceste căutări ale noului a devenit azi moștenire.

Dramaturgia noastră a devenit astfel fecundă, originală, îndrăzneață, cu o profundă aderență la public, atîngînd azi culmi pe care și le dorea demult. Și, cum spunea un critic, ea „a devenit foarte ambițioasă în exercițiul misiunii sale”. Chiar înțelegem de ce depozitul de teme oferit de evenimentele deceniului anterior devenea pentru autorii dramatici o veritabilă școală a adevărului!”

Și dacă arta transcende în filosofie, cum credea veritabilul profesor al lui Marx, atunci această transcendere are, drept pîntec, teatrul.

Mircea Filip

Continuare în pag. a 6-a

Cel mai frumos poem

Nicînd n-a fost o toamnă mai bogată,
Trăim evenimentele mari din plin,
Ni-i stema țării mult mai înaltă
Și orizontul vieții mai senin.

Nu mai primim în zare viitorul,
E între noi, aici, strălucitor.
Partidu-l făurește cu poporul
Spre marea fericire-a tuturor.

Întreaga țară azi e înflorită,
Iar visul ni-oșă cum l-am visat.
Unirea ni-este-n cuget mai unită
De cînd e-n frunte cel mai brav Bărbat.

Cu el urcăm noi trepte luminoase
Că din popor ni-i Faurul suprem.
Gîndirea lui — ni-i bucurie-n case,
Epoca sa — cel mai frumos poem.

Constantin Atomii

Culorile patriei

Culorile patriei ard în boabele de grâu
Și soarele îmbracă-n galben zărea
Prin colbul de aur aleargă copiii
Și lanul de grâu le-amîna înserearea.

Cine n-a văzut scînteind roua pe grâu,
Cine n-a mișnat spicetele sub lună,
Cine n-a văzut asfințitul aurii în lan
Nu va înțelege deplin
Istoria izvoard din țărâna român!

Țara Românească

Glasul patriei — izvor de gînd muncitoresc
din inimă se revărsă la Marea Sărbătoare
minele noastre ce pe unele înflorește
înaltă azi, cunună muncii creatoare.

Glasul patriei — rodire-n ram și-n biruință
atîtea drumuri fărîm, nemurtoare,
putînd din totă-n fiu, Partidului credînd,
oșta de frunte-al clasei muncitoare!

Glasul patriei — izvor de gînd muncitoresc
din inimă se înalță cît Țara Românească
de-aici, din vatra milenară unde cresc
stejari și falnici fii — destinul nostru
să-mplesnească.

David Portase

Sub flamuri comuniste

Sîntem și-am fast aici de la neceput de vreme,
De munți ne-am sprijînit ființa și mîndria
Ne-o dat țara stînci să risipim furtuna,
Cu pamele-amîndouă ne-am legănat cîmpia

Și am urcat în veac pe trepte de istorii
Stropînd și piinea-n lan cu maci de rouă,
Am semănat azurul pe cerul-nalt din inimă,
Am ancorat destinul în zori de eră nouă

Și crezul tuturor topit e-ntr-un singur
Și arde-n gînd la secretarii generali
E gîndul ce deschide porți albe de lumină,
Înălțî viitorul în imnul triumfal

În glasul lui răsună ecou de biruințe
Ca o legendă vie a clipei ce-o trăim
Ii trec cu eripi nîșe prin verbu-nșine milenii
Sînd în timp pe pisuri de românesc sublim

Prezentul și trecutul din brazele de istorii
Se-adună ca un fluviu din românească țară
Sub flamuri comuniste popor și spuna, verșea
De-a-i realege-n frunte la FORUMUL CEL
MARE.

Elis Răpeanu

Marele forum

Țară cuget, țară de dor,
Muguri de veac viitor,
Toamna-ți adună recolta-n hambare,
Gie de inimă mare.

Astăzi, partidul, mai mult ca orînd,
Făcîndu-vie prin vrema urînd,
Crește pe stemă muguri de floare,
Țara rotundă e-n sărbătoare.

Marele forum vine să-i fie
Țării îndemn, țării salie,
Treaptă pe marele drum tricolor,
Poartă deschisă spre viitor.

Cu tine

Mă contopesc cu tine
Pămîntul meu, de veacuri,
Statornic în doină
Și ogîndit în lacuri;

Sînd, pe culmi domoale,
Carpații mei de brazi
Și veșnicid cu timpul
De miine și de azi.

Ca Dunărea bătrînă
În dorul ei de Mare,
Ca bobul de sub brazdă
Stropit cu sudoare,

Te-am apărut cu Mircea,
Cu Ștefan și Mihai,
Cîntîndu-ți Miorița
Pe un picior de plai;

Ți-am construit uzine
Cetăți, hidrocentrale,
Din inimă fierbinte
A frumuseții tale.

În lupta pentru pace,
În lupta pentru zbor
Mă contopesc cu tine,
Pămîntul meu de dor!

Viorel Martin

Poeme de gheorghe pituț

era vie, pentru că vibra, ne atârgea pe toți, trăiam sub vederea ei, au venit foarte mulți să o vadă, aproape toți cei cu defecte din naștere, mai ales cei ce înțelegeau rău întocmirile, mediul, legile, veneau să se vindece și se vindecau, puțini mai rămăseseră de vindecat, și exact în momentul când se făceau pregătiri fără precedent prin care s-ar fi anunțat pierderea urii și suferinței generale, tristește studiouri posturi de radio anunțară că, pentru o lungă perioadă

s-a pierdut Frumusețea.

Așteptare

Aștept de-alta vreme să se-nțelească lucrarea care brusc ne-ar scoate pe toți din umbra nopții; de la căderea stelei privirea mi s-a dilatat până la destrămare, iar astăzi printre alte întâmplări trăiesc numai c-a o amintire - c-am așteptat o viață-nreagă.

Cauzele

Cauzele pot merge și ele o vreme ca ascendența din fiu în tată, din tată în moș și strămoș și tot așa mai departe, dar nu înfinit, căci deodată începe lărgimea, libertatea de cauză, începe voința generală din punctul cel fix și mai greu decât universal din punctul unde începe capătul tuturor lucrurilor.

Și dacă e nestins cîntecul de lăză, E semn că știm să vizăm, să iubim.

Cuvintele noastre sint aripi gata să zboare, Sint ca livezile cu mere coapte, Tinere dimineți ale secerii răsare, Rîuri purtătoare de soapte.

Cuvintele noastre sint ca o floare Ce-nfloarește-n fereastra deschisă, Poemul din dorul inimii răsare, E floarea timpului mereu aprinsă.

Inima mea

Silviu

Inima mea, De timp traversată, Inima mea, De dor încercată, Inima mea, Vis visat La ceas de vreme, Neuitat, Inima mea, Cuyint scris Pe cărțile peste Care o mîns, Inima mea, Niciind n-o rămas Fără iubire, fără glas, Inima mea Simte clipa ce vine, Inima mea, Vers pentru tine.

Poetul limbii române

Gura lui, grai de poeme, Floare albastră, semn în vreme, „Mai am un singur dor” După ani și ani, vers nemuritor.

Lucațor pornit din zările pure, Pe unde-i cerul rînit de pădure, Floare de tei, floare cu care scriu, Poemul limbii române, poemul cel viu.

Flori de mină

Urmare din pag. 1

multiplu laureat în cadrul Festivalului național „Cîntarea României” a interpretat suite din Tara Motilor și de Valea Muresului, cîntece aplaudate îndelung de către public. Am remarcat faptul că în taraful Minei Deva cîntă și alți doi membri ai familiei Coches. E vorba de Emil, fratele, și de Adrian, fiul. Tot în cadrul acestui taraf de prestigiu menționăm pe frații Petre și Aurică Radulescu, interpreti la acordeon și saxofon, pe Vasile Boncut (saxofon), Viorel Lucaț (taragot) și Stefan Chinez (acordeon).

Voci deosebit de promițătoare, de plăcute publicului abia leșit din tînălele pămîntului au avut soliste Rodica Trif și Florica Adam, amîndouă muncitoare la Uzina de preparare a minei Deva.

Omoșenă în cadrul acestui insolit spectacol la buza minei mi s-a părut formația de dansuri

populare (instructor Petrică Lazăr). Formația a executat o serie de dansuri foarte pretențioase din Tara Motilor precum și dansul telenor „Cărbăla” din zona curburii Carpaților. Dintre membrii acestei formații care au evoluat impecabil, cu dăruire, reținem pe: Gabriela Pavel, Mioara Radu, Cecilia Gros, Mariana Rus, Mariana Iancu, Liliana Amadig, Emilia Neagu, Sorin Zagone, Nicolae Anău, Cristi Crean, Remus Măruț și Lucian Faur.

Indiscutabil, preocuparea noii conduceri a Minei Deva, director ing. Stanca Ioan, a Comitetului de partid, secretar Lucian Moza, și a Comitetului sindicatului, președinte Ilie Toma, a dat primele roade, întărind convingerea reportajului că acolo unde există sprîin, inițiativă și dăruire pentru artă, florile de mină ale talentului noi infiori nestăvornic, pot infiori și străluci cu adevărat deasupra pămîntului, aducînd seva lor eternă din bogățiile nestemate ale adîncului...

teatru

«Femeia-erou în dramaturgia contemporană»

● Inscrisă sub generoasă emblemă a Festivalului național „Cîntarea României”, Gala națională de teatru de la Brăila, asezată sub genericul „Femeia - erou în dramaturgia contemporană”, a reunit, în cea de-a doua sa ediție, aproape douăzeci de spectacole extrase din peisajul teatral de azi. Frontispiciul atât de amplu poate cuprinde aproape întreaga noastră dramaturgie, intrucît sint mulți parea puține piesele care să nu aibă personaje feminine. Așa încît mi s-a părut că importanța gală e dimensională, deocădată, mai puțin de autorii și tematica spectacolelor prezentate și mai mult de unghiul de vedere al spectatorului, fie el spectator, critic sau membru al juriului: o expunere în perspectiva eroinei de teatru.

Oricum și din orice orizont am examina-o, sărbătoarea acestei decade teatrale a fost recitalul „Arta iubirii”, o uluitoare, fascinantă performanță artistică a Valeriei Secu. Deopotrivă cult și popular, acest regal de poezie regizat de Cătălina Buzoianu pe scena Teatrului Mic este un desăvîrșit spectacol intelectual, de înalt rafinament artistic; cercuitor, în același timp, pînă la extaz și unic deocădată în istoria artei scenice românești. Vom reveni.

Tot prin recital s-au remarcat și Adriana Trandafir - „Pasărea măiastră, Maria Tănase”, Teatrul Giulești - și Leni Pinteș Homeag „Mai departe de via”, Teatrul Național Craiova.

Dintre spectacolele prezentate pe scena unuia dintre cele mai frumoase teatre din țară am reținut în primul rînd „Paznicul de la depozitul de nisip” de D.R. Popescu, în regia lui

Tablou de Romeo Cosmovic

Mihai Manolescu și în interpretarea unuia din cei mai buni actori români: Ilie Gheorghe. La Sibiu, tînăra regizoare Cristina Ioviță face o citire satirică unui text de Tudor Popescu, reușind să schițeze un contur caricatural în jocul lui Constantin Chiriac. O echipă ploieșteană (din care s-au văzut parcă ceva mai bine Liana Dan Riza, Eugenia Laza, Raluca Zamfirescu, Camelia Maxim și Carmen Ciocliță) Victor Ioan Frunză realizează „Pensiunea doamnei Olimpia” de I.D. Serban într-o versiune atrăgătoare prin mijloace convenționale dar îngrijit ansamblate.

Olga Bucătaru (Giulești), Tatiana Constantin (I.A.T.C.), Mihai Gingulescu (Tg. Mures), Marielena Negru (Brăila), Constantin Côtmanis (Sf. Gheorghe), Cătălina Murguș (Bacău), sint tot atâtea elemente de relief ale acestei gală brăilene de certă anvergură națională. Gazdele - reprezentate în concurs de o comedie de statutară potrivită, cu câteva accente melodramatice - „Si bunica dansează rock” de Ion Manoliu, pusă în scenă pentru un public îngăduitor de Mihai Lungzeanu - s-au dovedit încă o dată admirabile. Trebuie spus că Teatrul Dramatic „Maria Filotti”, pe lângă faptul că este o bifurcație arhitecturală recent reconstituită, are acum toate datele unei ascensiuni valorice autentice: un corp actoricesc talentat, regizori validi, o conducere experimentată. Unul din rezultatele organizării acestei gală trebuie să fie implantarea unui ferment emulativ, stimulator de foarte generoasă deschidere artistică.

Radu Anton Roman

film

Creangă (I)

● Centenarul CREANGĂ impune firesc o rememorare a sugestiilor operei marelui scriitor humuleștean adresate cineaștilor. Intemeietor de epoci și sensibilitate românească, Ion Creangă oferă prin ansamblul operei sale expresia intuitivă a conștiinței unui popor, adevăr ce l-a adus nu numai o recunoaștere mereu vie în timp, ci și o perenitate estetică mereu în acord cu sensibilitatea contemporană, generator de înedite interpretări, de sugestii novatoare, cit mai departe de schemele fade ale convenționalismului, subordonat folclorului.

Opera acestui autentic „Homer al neamului românesc” nu putea fi ocrotită tocmai de arta ce și-a ales povestea drept principal argument și teren al unor permanente inovări.

Animației românești îi revine onoarea de a deschide filmografiă Creangă, în 1962, cu Funguța cu doi bani, film de păpuși, conceput într-un registru plastic și aspirativ, ce sublinia substratul etic al povestii. Incomului boler, pus la punct de ingenioasa inaripată a moșnegului. Dar opera lui Creangă, abordată de cineaștii animației, merită o analiză separată.

Anul 1965 va fi, în ceea ce privește filmul de ficțiune, într-un fel, și anul Creangă, cînd vor apărea de ecran

SCRITORII ȘI FILMUL Creangă (II)

ne două lecturi cinematografice total diferite ca viziune, stil și interpretare, inspirate de două titluri de referință și anume Harap Alb și Amintiri din copilărie.

Harap Alb considerat „însuși sinteza basmului românesc”, în care „Creangă desprinde din adîncul spiritului anonim elemente de epopee” (Pompiliu Constantin) se constituie pentru Ion Popescu-Gopo prilejul unei interpretări originale, delimitată programatic de canoanele unei ecranizări fidele literarei operei transpuse pe ecran.

Optînd chiar din titlu - De-aș fi... Harap Alb - pentru o consecuție posibilă la experiența fantastică a eroului, Gopo alege o interpretare modernă, o ipoteză înedită a valorificării filmice a prozel lui Creangă. S-a afirmat, pe bună dreptate, încă de la apariția filmului, că autorul propune un basm „neologic” (F. Potra), în care libertățile asumate de cineaștii echivalează cu aspiratia către demnitate în consonanță cu sensibilitatea contemporană.

În acest spirit, Gopo re-evaluează umorul lui Creangă amendîndu-l cu trimiteri, de diverse faturi, la realități familiare deceniului șapte, cultîvind cu vervă paradoxul sau anacronismul, schimbînd chiar structural da-

tele personajelor urmărite sau naratiunii propuse doar pe itinerarii parafrazate după scenariul imaginat de scriitor. Circumscrie unei familii ilustrate a fantasticului cinematografic, original prin viziunea artistică în care a fost tratat (Vrăjitorul din Oz, Bufonul regelui, Frumusețea nopții, Fantome de viznare) filmul lui Gopo marchează față de opera inspiratoare acele „efecte de distanțare” (de factură brechtiană) analizat de regretatul exeget Eugen Schiler, efect pe care, de altfel, Eugen Creangă îl practică față de sursele din care s-au iscat esențele basmului sau față de soarta propriului erou. În Harap Alb există o memorabilă, antologică reflecție ce sintetizează într-o maximă concentrare, nu fără o undă de „umor negru”, destulul: „Zică cine-a zice și cum a vrea a zice, dar cînd este să dai peste păcat, dacă-l înaintea, te silești să-l ajungi, iar dacă-l în urmă, stai și-l aștepti”.

Ceea ce în opera lui Creangă va marca înșă cunoașterea profundă a vieții, poezia ei, înțelepciunea, umorul, autonomia, toate aceste elemente conținînd densitatea filosofică a drumului între fatalitatea răului și ideala căutare a bineului, în film rămîn atenuate, deviate, parafrazate. Aici, în filmul lui Gopo, performanțele expresive artistice revin prioritar plasticii (decoruri, costume, raporturi personal-atmosferă), mai modeste rămînd virtutțile epicii ornate cu un umor sec, lucid, realist, demitizant.

Călin Stănculescu

NEVOIA DE REPORTAJ

Știam că reportajul e „genul” zilei, știam că substanța, structura lui, se potrivește cel mai bine ritmurilor actualității, știam că intră pe pagina scrisă și viața trăită se teie o sumedenie de fire, se întrepătrund, la o adică se pot amesteca între ele într-o paradoxală osmoză viață-literatură, vreau să spun că și eu credeam în reportaj ca gen de sine stătător capabil de nuanțări artistice de necesare. Dar, în această toamnă cu bogăția cuvenită de culori și de mireme, întoarsă iar spre casa părintească, spre locul copilăriei, spre locul căruia cu simplitatea și emoția cuvîntului l-am dedicat o carte publicată cu generozitate de Editura Sport-Turism, am simțit nevoia să mărturisesc, am fost de-a dreptul uimită într-un chip frumos, de felul în care literatură pornită din viață și poate rămasă ca o mînsă modestă a realității, un comentariu pur și simplu, poate fi ea receptivă, așteptată, simțită și comentată. Nimic nu-i mai încurajator pentru un autor ca impactul pozitiv cu cititorul. (Mi) amintesc întrebările sfredeltoare, deloc circumstanțiale puse de Alexandru Uiuțu, proaspăt profesor în orșul Beclean-pe-Somes: „Și chiar credeți în acest gen? Chiar credeți în reportaj? Și-o să mă scrieți?” Căci mie în (ținut) alt de drag al Bistriței-Năsăudului chiar asta mi s-a întimplat. Așa cum mi s-au întimplat toate umirile copilăriei, toate revelațiile adolescenței precum scria într-o poezie marele poet, profesorul, George Cosbuc: „Duce pe mîna-mi un cub de galben, oară miera / Parcă pămîntul întreg și lumea cu toate-ale lumii / Strîns le ține-ntr-un pumn”.

În locul bucuriilor și umirilor copilăriei, în locul revelațiilor sfioasei adolescenței m-am întîlnit de astăzi dată, m-am reîntîlnit mai bine zis, cu locurile și încercările cititorului care ajung rar în fața standului de beletristică sau a unei reviste literare. Era deci o întîlnire deosebită. Dar confruntarea cu pusele realității (vorba unui poet de care l-am pretuit cu toții și care a fost de tulburător vorbă despre Spiridon Ionescu de real) creează o emoție anume și o îngîndurare anume, o năvală a amintirilor, o extrapolare a gândului către viitor.

ORA DE SĂRBĂTOARE

La ceasul cel mai frumos al toamnei cînd peisajul Bistriței-Năsăudului e tot emoție lină, simfonie patetică de culoare și mireasmă, e trepidată și ritm frenetic al muncii, aspirației și conștiințării, asumare deplină a unui sens, la ceasul cel deștinat, cel armonios și cel tulburător în ultimă instanță, la ora unui octombrie al deplinătății și frumuseții adînci, de întoarcere spre puterea rosturilor, spre marile întrebări ale minții omenești, am avut bucuria să-mi văd tînutul natal înconjurînd ca o horă înemă, de sărbătoare și respect, vizita secretarului general al Partidului Comunist Bistrița, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și a tovarășei Elena Ceaușescu în municipiul Bistrița, în orșă și unități economice ale Județului Bistrița-Năsăud. Ora de sărbătoare cea deplină. Amplă. Cu armonia culorilor, cu deplinătatea asumării. De acolo, din inima orașului o inimă ai de fierbinte, o inimă adevărată a patriei române, întreaga suflare și țării se simțea conectată la cuvîntul secretarului general, la deplinătatea momentului trăit cu intensitate maximă. De-a lungul dimprejur, opoarele și turmele fabricile și uzinelor, secerile de construcții, drumurile și podurile, grădinițele, carierele de piatră, hambarele și silozurile, ba chiar vîzduhul, pădurile doidora de jivine și de culorile frunzelor în bilindă cadere, totul însemna viață, viață, trăinicie și statornicie, încredere, entuziasm pur, entuziasm adevărat. Real. De substanță.

CULOAREA ROADELOR

Tînutul străvechi al Bistriței-Năsăudului era deci cuprins de frenetică bucurie a sărbătorii. Peisajele transilvane prinse de o emoție blîndă, cu dealuri molcoase și pometați, cu presimțirea duloasă a cîmpiei și autoritatea demnă a munților, totul îi transfera o siguranță anume, așa, ca întîlnirea cu dimineața cînd linia orizontului e orizontului te veghează ca o fiște de încredere. Toamna cobora din Tibles. Călimani și Birgău, din Munții Rodnei și dinșere Pasul Rotunda, toamna împletosa cu blîndă răcoare pe Someș, pe Ilva, pe Zăgza și Săliuța, pe Cornela și Ilișua, pe Bistrița și pe Anleș, pe toamna simțeam acolo, în inima întrăgă, adevărată, intensă, întreaga putere a apartenenței la acele lîmpele loc, Fiindcă Maieru este o expresie a satului românesc, o chintesență, un mit, un simbol. Maieru este un lîmpele loc știut de toată țara prin tradiția lui țărănească,

cleopatra lorintiu

gîndul la versurile poetilor noștri îndrăgostiți de mine. O incantare de mireme și senzații. Un sentiment de siguranță. De bine. De al tău. De acasă.

„SĂ NI SE VESNICEASCĂ NEAMUL”

Cînd acel impresionant profesor de limba română, pe numele său Sever Ursu, a început să vorbească în fața unei săli pline cu școlari foarte atenți, într-o dimineață noroasă amînd-și a ploaie și iară văd, cu toată hotărîrea mea inițială de-a nu ceda în fața tentației oricărui sentimentalism”, am stors toată o lacrimă. O lacrimă vizibilă și din ultimul rînd al sălii. Și cum să nu te tulburî oare cînd ești cu ai tăi, cînd profesorul îți amintește ce-a spus badea Doniză Ciocan, unul dintre preamurii țărani luminați ai acelor sate someșene, fondator al muzeului sătesc: „sîntem mulți la cină ca să ni se vesnicească neamul”, cînd îți arată străiele strîmburilor tăi, și o spiră a luminii, de la opauită dăcă la lampa de gaz, manuscrisele lui Rebreanu și bibeloul pe care-l ținea pe masa lui de lucru, cafetiera și alți martori tăcuți ai miilor de noți de trudă și neîmănă, ori fluier-ele făcute din țevile pistolilor, ori fotografia din lînerete a lui Nicolae V. Ilișiu cu care tocmai am vorbit la

extraordinară, frumoasă și împerturbabilă, printr-un fel anume al oamenilor locului de-a se purta, de a-și purta hainele și obiceiurile, de-a fi.

Și mi-am adus aminte, evident cu tulburare, cum chiar înainte ca această carte să prîndă chip, să intre în „focul” notărilor de redactor făcute cu atita precie profesională de scriitorul Valentin Borda, redactorul cărții, am reținut o anumită observație făcută cu tact și înțelepciune, care avea să-mi lumineze un tîm, o perspectivă de alcătuire. Dar reprezenta și un mod de a vedea lumina lucrurile, de a înțelege complexa lor structură interioară, interdependența lor causală. Observația era făcută de tovarășul Nicolae Buzău, prim-secretarul Comitetului Județean P.C.R. Bistrița-Năsăud care-mi vorbea cu înțelepciune despre felul în care ar trebui văzută legătura dintre istorie și actualitate, felul în care trebuie prezentată matricea care a putut genera printr-un efect de secolă asemenea oameni, un fel de a trăi, un fel de a asuma a faptelor, o conștiință împregnată de patriotism. Dînsul îmi vorbea atunci cînd cartea mea era încă un maldăr de cloarne, despre istoria invățămîntului românesc născu-dean, despre prepararea de la Năsăud, despre Vasile Născu și George Cosbuc, despre Reteaganu și Andrei Muresanu, despre Maieru și Monor cu acea deplinătate a cunoașterii care asigură justetea perspectivei culturale și istorice, înțelepciunea care vine din documentare, dintr-un sentiment fondat al înțelegerii superioare a lucrurilor.

DRAGA DE EA, TOAMNA DE-ACASĂ

Acum, cînd scriu aceste cuvinte cu gîndul la dealurile molcoase ale Bistriței-Năsăudului draga-de ea, toamna, aurește cu mania de culoare plaiul acela minunat. Vorbele și întrebările profesorului Uiuțu se așază în amintire, și cravata roșie cu tricolor a copililor din Căianu, amintirea pastunii etnografice deosebite a profesorului Viorel Moldovan, adevărat istoric al voșnăritului în zona în care a copilărit Ioan Căianu, și pasiunea medicală de cercetări și căutări într-ale științei medicale a doctorului Mircea Cocan, și pasiunea pentru flori a Liviei Vălean, ori cea pentru țesuturile neșesute a Marianei Centea, pasiunea pentru cîntec a Valeriei Peter, Predescu ori pentru dans a lui Domitlan Bartes, directorul Centrului de creație „Cîntarea României” din Bistrița. În general, în amintire o rămas toți pasionați, toți cei luminați de încrederea deplină în ceea ce faci. În amintire a rămas și peisajul - o zi cu vîzduh lîmpele, nespus de albastru, cu etoluri și

Centrul de creație și cultură „Cîntarea României” pentru Tineret din Craiova

București despre centenarul Veronicăi Micle, marelui nostru stutor într-ale apiculturii, inventator al Apilarnului, care e, de loc, tot din Maieru. Și cum să nu te bucuri cînd întîlnești atîta oameni dragi și vrednici, primarul comunei Rodna, Leontin Sohorca, ori tovarășul Bîrdăș Ioan, directorul Complexului minier, ori profesorii Lăcior Cărbunaru și Mărioara, ori cîntăreți alți știuți și cunoscuți care-au pătruns prin reportajele mele (căci orice reporter chiar începător, ca mine, are un orgoliu, nu?) devenind într-un fel chiar personaje mele, cum îmi place să spun, desigur, zîmbînd: inginerul Ișor Bădăscu, cel care-a condus un mare bazin minier mai bine de douăzeci de ani, Traian Fortini și Lucian Voicu, oameni dintr-o bucată într-un peisaj al muncii intense, depline, adevărate. Fără educorării. Dar cu sentimente profunde. Cine profesorul Sever Ursu vorbea la Maieru simțeam acolo, în inima întrăgă, adevărată, intensă, întreaga putere a apartenenței la acele lîmpele loc, Fiindcă Maieru este o expresie a satului românesc, o chintesență, un mit, un simbol. Maieru este un lîmpele loc știut de toată țara prin tradiția lui țărănească,

pete aurii, rugîni, roștice, o zi cu ploaie începătoare de toamnă, și o zi cu ploaie presimțite o undă de lumină. În amintire se adună chipuri și imagini felurite, întîmplări, amănunte, cuvinte și intonații. Totul în amintire. Și mai ales o intruchinare perseverentă a muncii, o stare de neliniște creatoare, fremătătoare. Ea cuprinde totul, platformele industriale ale orașelor, minele și livezile, vîlle, I.A.S.-urile și C.A.P.-urile, pădurile și serpuitoarele goșele, atit de picturale la vremea cu legerii roadelor, tot acel avînt bine întrecut, toată acea seriozitate a muncii și încrederea în rosturile interioare.

Roadele toamnei, cele de văzut și contemplat la Bistrița-Năsăud, se opoare și-n depozite. În silozuri și proverbialele hambare. În pietre și-n cămărele gospodărilor sint în ultimă instanță și un simbol: al vredeii, al aplăcării românușii spre rosturile ale tradiționale și lîmpezi, ale acelei gospodării care-l arată în frumusețea și curățenia trăsăturilor ce țîn de arhetipuri.

POSTA REVISTE

Prin factajul ni s-a adus din partea unii corespondenți care semnează **Violenta Decesează un grup litic** cu sârmă prin care, folosind un mentup, ne sfătuesc să-i ștergăm coștele de la post-stant deplasarea sa într-o jamboree mai apropiată de capitală și să deveniți un veritabil ligan precum subsemnatul.

I-am propus și, drept urmare, m-am ales cu un decal de două pagini, înaltul cu inițiale și adresă redactorului și fel de reviste.

I-am povestit lui Șeful (răsună și mi-a zis: așa-i treaba cu presa și zău bogăzi! Pe mine m-a făcut hof de lucruri care nu există? Ai noroc că n-am bani să-mi plătesc un avocat pe măsură, dar e ultimul avertisment...

Cel care a-augrozit de ideea năstrucă de-a le da învățării despre formele fixe de poezie nu pot răsufla înăzuri. Căminei Doru din Ciocirlița ne-a arde! chiar o epigramă: „Mireea Micu, dragăi mei / ce ne trece peste Styx / Nu are multe idei / Și de are, toate-s... / Xhe!” Mullumim...

Una din cele mai pretentioase modele de forme fixe este, fără îndoială, panamurimul. Acesta este de origine malaioză. Francezii îl caligrafiază și pantoum și a fost inaugurat de Victor Hugo. L-au urmat: Theophile Gautier, Charles Baudelaire, Leonide de Lisie.

Cel mai „perfect” pantum din poezia română l-a scris Căminai Pavelescu.

Are zece strofe de fapt, cîntre, cu rime încrucișate. Al doilea vers al cîntrenului devine obligatoriu primul-vers al strofei următoare.

Al patrulea vers al strofei cîntre se repetă ca al treilea vers al strofei următoare. Curioasă e și o „nickita” care mai bine zice „nicki”, ideea cîntrenului. Primele două versuri, o descriere de natură, următoarele două, o meditație. Încercați și dumneavoastră, dragi corespondenți, și vă promitem publicarea imediată în locul destinat Periscopului.

N-am înțeles prea bine ce facultate ai terminat, stimate **Anton Doru D.** din București. Am încercat să dăm un sens inițialelor, dar degeaba. De fapt ce înseamnă: T.C.M. (I.P.B.)? Mă flatați continuând: „Ei bine! După ce am

cîntit „Volul care-a plins pe glezna ta” din 24.06. '89, mi-am dat seama că înaintea Roții a fost Poetul, că omul, de cînd a coborît din pom (dacă a coborît de acolo!) și pînă în ziua de azi a iubit, a visat, a fost, este și va rămîne pom, numai învățuit în acel tainic parfum al iubirii pe care dumneavoastră ați reușit să-l sintetizați în 25 de ghinduri, ce valorează cît o întreagă bibliotecă... Măi să fie? Păi, atunci, informîndu-vă că am mai scris încă vreo 250 de asemenea... ghinduri, sint un om care „opera” minată. Versurile trimise ne-au amuzat. În special cronica rimată intitulată „Amabilități”. Aveți umor...

Nici chiar așa, iubite **Nicolae Zărnescu**... Noi n-am prețins o fișă de „cadre”. Sîntei membru al cîntreului „Balada” și ai cîntat numeroase premii publicînd în multe reviste. Deci, sîntei mult prea bun pentru rubrica noastră care se ocupă de încredințări și încearcă să lanseze nume noi. Vă dorim noi izbînzii literare.

De multă vreme n-am cîntat un manuscris de 300 de pagini (și cu atîta plăcere, bucurie și umbră. Romanul dumneavoastră, sau pînă zice chiar stimate colega **Ioan Silvan**, după un rîtuș de rigoare, poate face față exigențelor oricărei edituri. Nu vă laud fiindcă sîntei din Aradul Nou și că sîntei, cum scrieți, „un simplu muncitor”. Nul Dumneavoastră sîntei, fără să vă dați seama, un scriitor înră neferbit. Rog să trimiteți cont de observatii și cîntare, să redactăm în grabă manuscrisul și să mi-l returnăm de urgență. Sper să fiți una din surprizele tinerei generații de prozatori. Cu poet, v-am confirmat mai demult acest lucru, sîntei... aproape la fel de bun.

Din Timisoara, **Robert Șerban**, de aproape 19 ani, ne trimite cînt „Incercați” poezie. „In speranța că le vom citi”. Le-am cîntat. Mai trimiteți să ne „lămurim” mai bine.

O scrisoare cu enunțuri interesante, cu umor și duioși de toamnă, ne trimite cîntreanul **Andrei Vladimirescu**. Am publicat-o în întregul număr dacă am dispune de spațiu necesar. Sîntei fotograf și dacă vă les nozele tot atât de „clare” ca și versurile înseamnă că sîntei de două ori talentat. „Acesta năștri vor năra / aceste aripi vor apune / țirzul în Tara Undeva / definitive și postume”. E doar o mostră. V-am vădit pentru un grup care să vă rezoneze. V-am mulțumesc pentru plăcerea ne care mi-ati produs-o acțiunea cîntului „zăbărit” cu trei de „b”. Asta așa, ca să-mi reamintesc de surfința „le daciilor private la un moment dat de asoc. lichid, ah! alt de păcatos de plăcut.

De ce nu trimiteți dumneavoastră, **Marian Haiduc**, volumul la un concurs de debut al unei edituri? E amuzantă proba de „păteri” contradictorii emise de același „notat” cu privire la versurile ce le-ati trimis sub nume diferite. Într-o zi, cînd veți avea timp, căuta-

PERISCOPE

Iarnă

In ampla cristalidă a zăpezilor epumoașe, înset se-nchide codrul și-adorme împacat. Ploși albi de furi molale se leagă-n pe case și melancolicii cerbil migrează către sat.

De-atita alb bătrîni încredunțate mai tare. Atunci mi-e dor de line și-as asculta povesti. Cu spiridusii săralnicii, eu lup și urșitoare. Ce lasă nenorocul, norocul la feresti.

Si-n halduce gândul visările îmi mină. Din basmele uitate fur cel mai apriz cal. Si orin ninsori celeşte, înstrănată mină. Întot cu ține-n brate spre plaiul siderat.

Toamnă

Risnă grea de aur și-aramă pe poteci. Așediu crunt de vinturi cu cele de balsuri. Pe cai diformi de ceată roșez vedeni lei. În autodate-uri gem fagi pe colclari.

Și codrul din nababul cheflin, cu suflet bun. Rămîne-un schimbac girbov, țînîln în păraștre. Azei se înștră în zarziti, în surabuln. Ademenind și vizul rebel de nemurire...

Cu Esenin

Serghei Esenin, astăzi sint iarăși beat. Tubita înc-a dată m-o-alunga severă și trist. Si din prieteni oare citi știu că mai exist

Si-ar săvori sub steaua-mi buimacă și stingheră

Tăcere-n prealimă rece, înundă ca un riu Cu undele amare, în cercuri mari, nălînce. Abia mi-aduce aminte într-un amurg molliu Ce voburii, ieri, anore, mi se-mpletiau în stînce.

De-o arde-n mine noaptea un singur ceas de somn. Din nou voi pune vizul să tragă-n ham la sănîl. Să mai aduc în spațiu în care mă întomn. Tristețea ta, ajunsă balsam pe buza rînil...

TUCU MOROSANU

Citeva gesturi

Tatăl meu mi-a adus din Franța citeva gesturi de-ale lui Napoleon. Mult mai tiru-mi-a măturărit că le rusese din grădina palatului, fără ce pămîntul să-l observe. Și dăduse doar, bună dimineața în limba română.

Lección de geografie

Conșt: Tabla pe care o aveți în față Este Marea Mediterană. Mulați din cînd în cînd burețele-n ea Și storceți-l în urmă, potin cite potin. Plicăturile vor forma, una cite una A doua insulă... Creta.

FLORIN STOIAN SILISTEANU

domnia sa sistem vechi amici și, sint sigur, nu va zice nu!
Barbu Costin, din același oraș cu I.C.T., revine promitător: „Si-astăzi mai cred miscarea pietrelor melci verzi colindă pădurea / ca niste spitalate verburii mălăcătoare”.

Florin Stoian Silisteanu, Interviu cu poetul **Mihai Moșandrei**, aflat la vîrstă senectutii. Il vîreb bătuț la masină. Versurile vi le-am rîdicat la Periscop.

Acelai răspuns și pentru **Tucu Morosanu** care așteaptă această clipă de trei ani. Carpe diem...

Mircea Micu

CUMPANA

I. Cînd cîntau buicile în septembrie pe cîmp, tremurau stuțetele de porumb.
II. Secvență cîntreană. Se filmează interiorul unei mașini de transport în comun. Călătorii — ne scutne, citiva — în picioare. Mașina se deplasează. Figuranti și actori situți ca sint filmati. Poezia. La statura următoare, se mai urcă un călător. Al primu cîntrean, ideea cîntrenului. Primele două versuri, o descriere de natură, următoarele două, o meditație. Încercați și dumneavoastră, dragi corespondenți, și vă promitem publicarea imediată în locul destinat Periscopului.

N-am înțeles prea bine ce facultate ai terminat, stimate **Anton Doru D.** din București. Am încercat să dăm un sens inițialelor, dar degeaba. De fapt ce înseamnă: T.C.M. (I.P.B.)? Mă flatați continuând: „Ei bine! După ce am

ASHCHII

eseu excelent despre „Nenumărabili benefici”. Autorul stie să vadă raporturi subtile între intelectual artistic și cel științific, între nenumărabil și numărabil, între cunoașterea calitativă și cea cantitativă. Relatia nenumărabil-numerabil conține un adevăr și un „fals”. Despre adevărul ei vorbește, într-un „regio”-val, Dan Stanca. Despre „falsul” ei se mai pot spune citeva cuvinte: este de-a-juris și vorbim despre doi termeni, numărabil și nenumărabil ca nenumărabil și devină numărabil.

VI. Trag două mine la edec basmul de pari înconjurat în întregul bătuț în bina de cite ste cine. Ah, caute bătrîne umplu parli și asculte de.seceță și ger. singur rămas nestăpînit, parul al doispzeceleoa strigă.

VII. Poemele proaste suferă de singurătate, poemele bune suferă de o singurătate și mai mare.

VIII. Dar coapsa fetel care trece strada restabilește ordinea.

George Alboiu

NUME ROMĂNEȘTI

Un nume foarte vechi și răspîndit...

...e este Șerban, mai întii prenume, apoi nume de familie cu numerezoas derivate: Șerbănescu, Șerbănoiu, Șerbănică, dar și Șerboiu, Șerbescu etc.

Opinia unanimă a lingviștilor în privinta etimologiei lui Șerban se poate rezuma în lantuli: (lat. servus) rom. serb sau sârb „țaran legat de pămîntul” (mosterul în. prop. rom. Șerbanu) n. prop. rom. Șerb — an) Șerban. O asemenea explicație satisfăce pe deplin atât legile fonetice de evoluție (lat. rv — rom. rb — cf. corvus/cerb), cit și structura lexică a numelui.

Apărut de timpuriu în onomastica românească, Șerban (și cu variația Șărbăn) se întâlnește în documente încă de la sfîrșitul secolului XIV-lea. Numele aparează mai ales unor mari boieri și demnitari, încti pare destul de ciudat, lucru observat și în **Mică enciclopedie onomastică**, să fi păstrat sensul cuvîntului comun, acela de „săpus, țaran legat de moșie”. Să se fi petrecut chiar în latină o mutație de sens? Este posibil, căci Servus Tullius (876—334 î.e.n.) fu de sclavi, a ajuns totuși cel de-al șaselea rezez legendar al Romei. În lucrarea sa, **Italicii și veteranii din Dacia** (Timisoara, 1968), **Nicolae Branga** ne semnaleză, din inscripții, un **P. Aelius Servius** și un **M. Servius Donatus**, cîntre nomenul Servius dovedind, potrivit autorului, „romanizarea integrală” purtătorului său. Un **Flavius Servandus** este identificat de **Emilian Popescu** (Inscripțiile grecești și latine din secolele IV—XIII descoperite în România, București, 1976, p. 131—133) pe o inscripție descoperită la Tuzla. Scrieă în grecește si olatină în secolul al V-lea, înscrisă poate fi considerată ca imortalizîndu-l de fapt un Servantius, ceea ce ar însemna ca adjectivul „servulus, care respectă o regulă”, deci un sens foarte deosebit de servus.

În lipsa unor probe sigure că mutația de sens s-a produs, trebuie să acceptăm că Șerban (și mai ales că, în „Conscripția locuitorilor din districtul Făgărașului și orasul Făgăraș, facultă din ordinul Guvernului în 1721—1722”, publicată de **St. Mețes în Situația economică a românilor din Tara Făgărașului**, I. Cluj, 1935, numele de Șerban, cit ca nume de bolez, cit și ca nume de familie, apare foarte frecvent, atribuit mai ales boierilor.

Pe de altă parte, în același document, se înregistrează aproape la fel de frecvent numele de Șerban, purtat de data aceasta de către mai mulți preoți și de către un mare număr de boieri” (termen prin care — am mai arătat altele — nu se desemnaa altă o stare materială, cit o poziție socială în comunitatea rurală). Așa sint un Șerban Boier și un **Comsa Șerban** din Vistea de Sus, **Radul Șerban** din Beșimbac, **Streza Șerban** din Coșcal, **Șerban Codra** din Drăguș.

În **Dictionar al numelor de familie românești**, I. Jordan pune la originea acestui nume un ucrainean Șorban, greu de acceptat cu o răspîndire atât de mare în inima Transilvaniei. N-am putea mai curînd presupune o tendință de „desprindere” a numelui propriu de semnificatia comună similită în Șerban?

Un alt aspect în această presupunere e un amănunt interesant din aceeași conscripție: un boier din Voila, perceptor — pe care țărânii îl suspectau la un moment dat de necinste pentru că banii strînsi de la ei n-au ajuns la neșeful local — se numește **Gavrilă Șorban**, sau **Șorban**. În altă parte a acestui text este vorba de neșefele de aceeași persoană — el apare ca **Serban Gavrilă** (în original. **S este scire S** în ambele variante ale numelui).

Să fie, oare, numai o întimplare faptul că preoții „boierii” și funcționarii locali preferă să se numească Șorban, desi ei sint tot Șerban, așa cum ne indică fluctuația grafică din cazul sus-numitului? Desigur, nu trebuie să se gîndească la acțiunea vreunor legi fonetice — prin care e) o nici nu se explică — dar nu putem rezuma nici la arbitrarul celor care au scris, desi acesta are o mare probabilitate în cazul numelor proprii, pentru că diferența dintre purtătorii celor două nume marcată sinte.

nicolae sinești

Ca într-o toamnă

Eu sint caritativă unui dor
Mă opasă și cerul și pămîntul
Cuvintele nu toc și nici nu mor...

Hei, lume o poziție mai
Făi tu bîrbie strîmducînd...
Îngrijitorule de stăle —
Ascultă-mi inime vorbind...

Stai între oameni ca-ntr-o toamnă
Ca într-un gol de viață-adînc...
Iar cel mai me de frig se-ndeamnă
Cu universul la obînc.

Se desenează munții
S-au înmulțit
Păienjenii-n lăntile,
Din calendar —
Cad frunze peste mine...

Numără-mi pulsul,
Ioană, Ioană,
Imi desenează munți
Cardiograma!

Poem inevitabil
În biblioteca răcoroasă
Fiecare carte —
Rezemată de un arbore...

Cine mi-a legat
Între ale oasele,
De stîm cîleră?
Cad da pe mine cuvintele
Ca niște leșteri
Din memorie.

In biblioteca răcoroasă
Fiecare carte
Rezemată de-un arbore.

Se desenează munții
S-au înmulțit
Păienjenii-n lăntile,
Din calendar —
Cad frunze peste mine...

Numără-mi pulsul,
Ioană, Ioană,
Imi desenează munți
Cardiograma!

Poem inevitabil
În biblioteca răcoroasă
Fiecare carte —
Rezemată de un arbore.

Cine mi-a legat
Între ale oasele,
De stîm cîleră?
Cad da pe mine cuvintele
Ca niște leșteri
Din memorie.

In biblioteca răcoroasă
Fiecare carte
Rezemată de-un arbore.

Steaua ochiului

**Steaua ochiului —
De lacrimă, s-a stins.
În ea o ger
Și s-a pornit pe nins.**

**Era o casă
Cu ușile deschise...
Si-aita poezie,
Și aitea vise.**

**Poetule!
Înimă de gînd
S-a-ntunecat de zîd
În cuvînt...**

**Singur mă-nțerc
Acum acasă
Ca un Grigore
Ce a plecat la coasă.**

**UN NOU OBIECTIV
CULTURAL LA BOTOȘANI**

● În împlinirea Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, în prezența unui mare număr de cercetători științifici, muzeografi, oameni de cultură și artiști din județ și din țară, sîmbătă, 7 octombrie 1989, la Botoșani a fost redeschis Muzeul de etnografie, secție a Muzeului Județean — edificiu de valoare simbolică în evidențierea trecutului nostru istoric, dovedită a statorniciei noastre pe aceste plaiuri.

Valorișcînd, așa cum spunea marele istoric **Nicolae Iorga**, „una din cele mai frumoase case din Botoșani, interesantă din punct de vedere arhitectural, cea construită de batoșii mei **Manolache Iorga**”, edificiul, complet renovat, a devenit un punct de atracție pentru numeroși turiști din țară și de peste hotare.

Noii muzeu etnografic din Botoșani se distinge printr-un număr însemnat de exponate — unicat în Moldova, prin modalitatea modernă de expunere constituindu-se într-un lăcaș cu valoare de referință pentru întreaga zonă de nord a țării.

Politică economică a partidului și statutul nostru se găsește puternic reflectată în cea de-a 15-a ediție a **Tirgului Internațional București — 1989**. Accentul pus de România pe întemțarea și dezvoltarea relațiilor internaționale reiese clar din Programul Programului „Directivă” al Congresului al XIV-lea al P.C.R., în care se afirmă: „România va participa tot mai larg și cu eficiență sporită la diviziunea internațională a muncii, la cooperarea în producție, știință și tehnică cu statele membre ale C.A.E.R. și celelalte țări socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, fără deosebire de orientare socială”.

„Comerț-Cooperare-Dezvoltare-Pace”, această este deviza sub care se desfășoară complexul program al **Tirgului Internațional București**, ediția 1989. În simbolul acestor patru cuvinte se cuprind demersul actual al țării noastre, în care prestigiul României socialiste prefigurează continuarea zborului spre depășirea Erei Comuniste.

rafael aberti memororii

Intovărsiți de un tip ca el, dîndu-i să înțeleagă că dacă s-ar fi aflat singur, cu siguranță că nu i-ar fi fost refuzată viza de intrare în Anglia.

O, biet mister Attlee! Eu îmi aminteam, în timpul acelor nopți cînd am fost obligați s-o petrecem așa-zis pe niște acțiuni incomode, că am fost însoțitorii dumitale, **Rhudi Dumitrescu**, prin eroarele frontului ale **Madridului**, învingătoare noastră capitală a gloriei. Și îmi aminteam, de asemenea, cum împreună cu însoțitorii dumitale, deputata laburistă **Hellen Wilkinson**, la o spectacol la teatrul **Espanol** la care am fost și eu învitat, dumnezeu cereți cu gînd, puterile combatanților noștri: „Rezistați! Rezistați!”, căci exista perspectiva ca partidul laburist să preia puterea, și că eventualul ajutor pe care țara dumitale și Guvernul ei i-ar fi acordat Republicii Spanole ar fi putut-o salva de la moarte și din mîinile unor **Franco**, **Hitler**, **Mussolini**, „Rezistați! Rezistați!” Doi dintre spaniolii acestei rezistențe ne aflăm acum la pragul casei dumitale, și care a fost primirea?

Acoasta era noua lumină pe care la întovăcerea o doream Europei? Din fericire, nu, nu era aceasta.

Lumina nouă continua să cadă în Anglia din avion, cu zece și zece de prieteni, care seoseau, înuzamăli, la congresul de la Sheffield; și prietenii continuau să seosească cu vapoare care prin **Marea Nordului**, prin **Canalul Minceli**, și de peste Atlantic, se apropiau de tărîmurile engleze; noua lumină se afla, de asemenea, înăuntrul Regatului Unit, alături de același mister Attlee și împerecheabililor detectivi însărcinați s-o întunece.

Cu toate acestea, harul nostru de concentrare continua să se însuflețească, și cite un nou orizont al păcii completa clientii. Iată-l vesel, agitat, izbucnind în hohote de râs. Era președintele delegației norvegiene. Doi polițieni, pe care eu la început îi credeam doi italieni, se aflau în bar înaintea de soserea noastră. Erau un bărbat și femeie de asemenea, delegați la congres. El, prieten al Spaniei, soldat al **Brișăzii Garibaldi** în anii războiului nostru civil. Felul lui și se apropia de mine nu-l voi uita niciodată. La început, a făcut-o temător, făcînd un ocol al barului. Însă cînd ne-am întîlnit frontal, am rămas, hotărît, cu zîmb încrețit.

Veniți de foarte departe. Înșă / pentru singele dumneavoastră, ce cită peste / frontiere, ce conțază această depărtare?

Era poemul meu dedicat „Brișăzii Internaționale”, scris în zilele apărării **Madridului**, în noiembrie 1936. L-am îmbrățșit.

În românește de **Esdra Alahid**

